

Infoblad over **ethiek,** radicalisering en polarisatie

Deel van een reeks informatiebladen over het verband tussen religie en radicalisering
als onderdeel van het EDUC8 project

Geproduceerd door de Faculteit Theologie van de Universiteit van Ljubljana.

Gefinancierd door
de Europese Unie

Ethiek heeft betrekking op wat moreel goed of slecht en juist of onjuist is. Het verwijst naar waarden, deugden en ideeën die ons helpen een antwoord te geven op de vraag hoe wij ons leven ten volle moeten leven, en waarnaar wij moeten streven. Het biedt ons de mogelijkheid na te denken over wat geluk en welzijn is, zowel in relatie tot individuen als tot gemeenschappen.

In tegenstelling tot monotheïstische godsdiensten is ethiek geen uniform geheel van waarden en overtuigingen die een mens kan aanhangen, maar een heterogeen verschijnsel. Wanneer wij over ethiek spreken, kunnen wij niet verwijzen naar een heilige tekst of een oppergezag, noch naar een systematisch geordende structuur waartoe men kan behoren. Wij kunnen wel de nadruk erkennen op de menselijke rede als belangrijkste voorwaarde voor de menselijke vrijheid en autonomie en als richtsnoer voor iemands handelen.

De moderne ethiek vindt haar oorsprong in de filosofische traditie van het klassieke Griekenland, die zich in de loop der tijden via verschillende filosofische scholen heeft ontwikkeld. De etymologie van het woord "ethiek" is afgeleid van het Griekse woord *ethos* (ἦθος), dat "karakter, morele aard" betekent, en dat in het Latijn werd vertaald met "ethica". "Het duidt op een levensbeschouwing die twee elementen bevat: 1) een besef van wat goed is voor een persoon; 2) een besef van de plichten die een persoon heeft te vervullen."

Ethiek is de basis van onze relatie met de wereld om ons heen en met onszelf. Zij stelt ons in staat samen te leven en reikt ons idealen aan voor de ontwikkeling van ons karakter, zodat wij als mensen tot bloei kunnen komen.

Figure 1: *Ecole d'Athènes* de Raphaël, Vatican.

Source: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/49/%22The_School_of_Athens%22_by_Raffaello_Sanzio_da_Urbino.jpg

Ethische basisbegrippen

Goed, slecht en waarden

De termen "goed" en "slecht" worden vaak gebruikt wanneer wij dingen en situaties of mensen en hun karakter evalueren. Dergelijke evaluaties vormen de kern van de ethiek, omdat zij bepalen waar ons leven over zou moeten gaan. Wanneer we zeggen dat iets goed of slecht is, kennen we er een waarde aan toe.

Goed, fout en plicht

Wanneer we nadenken over de ethische status van handelingen, gebruiken we de termen goed en fout, bijvoorbeeld wanneer we zeggen dat wat iemand deed goed was of dat een bepaalde handeling fout was. Wij gebruiken deze termen om handelingen te evalueren. Handelingen die juist zijn en die wij verplicht zijn uit te voeren, worden plichten genoemd. Het hebben van een bepaalde plicht betekent, in de meest directe zin, dat men gebonden is aan een bindende ethische eis.

Deugden, ondeugden en idealen

Deugden, ondeugden en idealen - Deugden zijn moreel waardevolle eigenschappen van ons karakter, d.w.z. onze persoon (b.v. eerlijkheid, oprechtheid, mededogen, enz.) Het tegendeel van deugden zijn gebreken of ondeugden (b.v. afgunst, arrogantie, hebzucht, enz.). Een ideaal is een bepaalde perfectie of een model van uitmuntendheid dat ons helpt ethisch te denken en te handelen.

Figure 2: Eleanor Roosevelt tenant une affiche de la Déclaration universelle des droits de l'homme, New York. Novembre 1949.

(Bibliothèque et musée présidentiels FDR)

Source: <https://www.flickr.com/photos/fdrlibrary/27758131387/>

De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (1948) is een moderne verwoording van een reeks ethische waarden die tracht een seculiere redenering tot stand te brengen in de perceptie van het menselijk leven als een waarde op zich en is wellicht het meest universeel aanvaarde kader van een ethisch wereldbeeld.

Ieder mens, zonder onderscheid van ras, godsdienst, huidskleur, geslacht, taal, politieke of andere overtuiging, is begiftigd met waardigheid en verdient het in vrede en voorspoed te leven.

Artikel 1: "Alle mensen worden vrij en gelijk in waardigheid en rechten geboren. Zij zijn begiftigd met verstand en geweten en behoren zich jegens elkander in een geest van broederschap te gedragen".

Waardigheid is een fundamentele, inherente en onvervreembare waarde die alle mensen bezitten op grond van hun mens-zijn. Waardigheid wordt vaak gezien als het grondrecht van ieder mens. Waardigheid wordt dus geassocieerd met een onvervreembare status die aan alle mensen toebehoort, ongeacht hun kenmerken en omstandigheden.

Opkomende vraagstukken

Omdat de ethiek niet wordt beperkt door een sterke (historische) structuur, kan zij als wereldbeschouwing snel inspelen op verschillende opkomende uitdagingen. Men zou kunnen zeggen dat er geen actuele kwestie is die de ethiek verwaarloost of terzijde schuift. Aangezien er veel sociale groepen zijn met verschillende belangen en prioriteiten, zullen er, ongeacht het vraagstuk, altijd groepen zijn die hun oplossingen naar voren brengen of zelfs proberen op te leggen. Anderzijds ontbreekt het in de verscheidenheid van de niet-confessionele ethiek aan een verenigend element wanneer we prioriteiten proberen te identificeren en vast te stellen. Het zou erg moeilijk zijn om door het prisma van de ethiek te proberen vast te stellen wat de dringendste opkomende problemen zijn.

Als samenleving proberen we nog steeds een oplossing te vinden voor het feit dat miljoenen mensen honger lijden, miljoenen mensen het slachtoffer zijn van moderne slavernij, miljoenen vrouwen en meisjes tot huwelijken en seksuele uitbuiting worden gedwongen, miljoenen kinderen over de hele wereld in oorlogsgebieden leven, om nog maar te zwijgen van de milieuproblemen. Een poging om de dringendste uitdagingen waar we wereldwijd voor staan te definiëren, en een poging die wellicht het meest kans maakt om door iedereen te worden aanvaard, zijn de 17 Werelddoelen voor Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDGs), die in 2016 door de Verenigde Naties zijn vastgesteld.

Als we alle 17 SDG's nader bekijken, zien we dat elk doel is bedoeld de menselijke welvaart te bevorderen en het menselijk leven en onze planeet wil beschermen. De Duurzame Ontwikkelingsdoelen benadrukken de noodzaak van een proactieve aanpak op mondiaal niveau bij het aanpakken van opkomende problemen.

Figure 3: Justice. Photo de Guillaume Issaly sur Unsplash, 2020.

Source: <https://unsplash.com/photos/B0stzXNCej8>

Polarisering en radicalisering

Verschillende sociale groepen interpreteren de opkomende uitdagingen met tegenstrijdige onderliggende ideologieën. Bij gebrek aan een eensluidend en universeel geheel van waarden legt elke filosofische ethische grondgedachte de nadruk op haar wereldbeeld, wat kan leiden tot een grotere polarisatie binnen gemeenschappen en onder burgers.

Verschillende initiatieven gebruiken verschillende methoden om hun eigen doelen te bereiken, en ze kunnen ook verschillen in welke waarden en rechten moeten worden gerespecteerd. Wanneer bijvoorbeeld de activisten van Pro Life de activisten van Pro Choice ontmoeten, zou men kunnen spreken van concurrerende mensenrechten, aangezien elk van de twee groepen zichzelf als volkomen ethisch beschouwt en een mensenrecht - een "gemeenschappelijke" basiswaarde - tracht te bevorderen.

De polarisatie van de samenleving, wanneer politieke vertegenwoordigers er niet in slagen een compromis te bereiken over gedeelde waarden, kan ook leiden tot radicalisering en geweld. Linkse activisten die zich verzetten tegen fascistische, racistische of rechtse regeringen om de burgerlijke vrijheden te beschermen, kunnen geneigd zijn tot geweld en plundering, wat op zijn beurt de burgerlijke vrijheden ondermijnt die zij proberen te beschermen.

In een pluralistische samenleving hebben we verschillende opvattingen over ethiek; twee culturen kunnen om dezelfde redenen verschillende waarden hebben als twee verschillende oplossingen voor hetzelfde probleem. Tegelijkertijd kunnen twee culturen dezelfde waarde hebben, maar gebaseerd op verschillende rechtvaardigingen. Polarisation doet zich voor wanneer we het eens zijn over de waarden maar het oneens zijn over de redenen.

Figure 4: George Floyd manifestation près de la Maison Blanche. Geoff Livingston, 2020.
Source: <https://www.flickr.com/photos/geoliv/49953042223/>

Veroordeling van geweld

Het werk voor vrede en gerechtigheid begint bij ieder individu. We moeten weten hoe we conflicten vreedzaam kunnen oplossen en dat we streven naar rechtvaardige en duurzame oplossingen. Conflicten en gewelddadige geschillen ontstaan wanneer verschillende partijen hetzelfde willen, zoals economische middelen, geld, macht, erkenning, of sociale status. We zien anderen als obstakels voor het bereiken van onze verlangens. Wanneer we geweldloos en constructief met conflicten omgaan, worden we creatiever en volledig menselijk.

De VN-Veiligheidsraad heeft de hoofdverantwoordelijkheid voor het handhaven van de internationale vrede en veiligheid. Hij neemt het voortouw bij het bepalen of er sprake is van een schending van de vrede of een daad van agressie. Het is niet voldoende om geweld en gewapende conflicten alleen op institutioneel niveau aan te pakken.

De Rwandese genocide in 1994 blijft tot op de dag van vandaag een tragische herinnering aan de menselijke wreedheid. Ondanks de aanwezigheid van VN-vredeshandhavers in Rwanda (UNOMUR) werden in 100 dagen zo'n 500.000 tot 800.000 Tutsi's vermoord.

Wanneer we gewelddadige gebeurtenissen vanuit een ethisch perspectief analyseren, kunnen we de zinloosheid van agressie zien, de destructieve acties en gevolgen ervan, en de noodzaak om conflicten aan te pakken voordat ze tot oorlogen escaleren.

Omslag: handen in vrede teken
Foto door Priscilla Du Preez op Unsplash, 2020

Deze infographic werd gefinancierd door het Fonds voor interne veiligheid van de Europese Unie - Politie.
De inhoud van deze infographic geeft alleen de mening van de auteurs weer en valt uitsluitend onder hun verantwoordelijkheid. De Europese Commissie aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid voor het gebruik dat eventueel wordt gemaakt van de informatie die erin is vervat.

Copyright © EDUC8 2021. Alle rechten voorbehouden.

